

SZÍNHÁZ

EÖRSI ISTVÁN

Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából

SZEMÉLYEK

ANTIGONÉ ■ ISZMÉNÉ ■ A THÉBAI VÉNEK KARA ■ KARVEZETŐ
■ KREON ■ HAIMON ■ TEIRESZIÁS ■ HÍRNÖK ■ EURÜDIKÉ ■ ŐR

Történik Thébában, a királyi palota előtt

Tér a királyi palota előtt. Tagolatlan női üvöltés. Iszméné kilép a palota kapuján. Befogja a fülét. Antigoné üvöltve be

ISZMÉNÉ ■■■■ Mi történt?

ANTIGONÉ ■■■ Fogd be füled! Ne ereszd el! Fogd be a szád!
S főként csukd be szemed! Semmit se kérdezz!
Hallod-e? Csukd be szemed! Ne lásd, amit én
láttam s látni fogok, míg élnem kell e mocsokban!

ISZMÉNÉ ■■■■ Én is láttam a házból, ahogy
fivéreink egymásba fonódnak,
mint hajdan anyánk méhében s egy ütemre
rángva-remegve fekszenek – aztán
tőrüket egymás torkába döfték –

ANTIGONÉ ■■■ De én a vértócsában, meztelenül,
körötte kutyák, fölötte dögmadarak!

ISZMÉNÉ ■■■■ Beteljesedett apánk dühös átká,
egymás bűnös vérében vonagoltak,
én meg elájultam s a te hangod
hozott csak vissza e szörnyű világra.

ANTIGONÉ ■■■ Nyitott szemében zöld legyek ültek!

ISZMÉNÉ ■■■■ Kiről beszélsz? Miféle új iszonyatról?

ANTIGONÉ ■■■ Bár mind a négyen ott hevertünk volna,
hogy a harcosok és a harci kocsik
pépes posvánnyá egybetiporják
tilalmas testünket – hiszen akkor
nem adhatná ki rettenetes parancsát
az apánk trónjára kapaszkodott Kreon.

ISZMÉNÉ ■■■■ Miféle parancsot? Jöjj be a házba.

ANTIGONÉ ■■■ Itt mondom el, hisz a falnak is füle van bent.

Megjelenik a Kar. Antigoné és Iszméné nem veszi észre

ISZMÉNÉ ■■■■ Véres szavakra készülsz: rettegek.

ANTIGONÉ ■■■ Családunkban, mint felszeletelt kenyér,
szétosztva a bűn! Királyi éve után
a hős Eteoklész, drága fivérünk
Kreon ösztökélésére nem adta át
ikrének a trónt, ahogyan megállapodtak,
mire ő, Polüneikész, hős és drága fivérünk
külföldi hadakkal tulajdon városa ellen
tört jussáért. Eteoklést eltemettük,
s az Alvilág befogadta, de vére
és bűne ikrét hollók, döngeselyűk,
kóbor kutyák és éhségtől vakogó
sakálók bűzös gyomra fogadja be!
Árnyak birodalma előtte meg nem nyílik,
köztünk bolyong majd, s lelke az örületbe
kerget, míg testét undorító döngök
küszöbünk elé s földünkre ürítik!
Iszméné! Hugom! Én láttam a testét!

ISZMÉNÉ ■■■■ Ó te szegény! Mire vársz? Mire készülsz?

ANTIGONÉ ■■■ Mindjárt ideér Kreon és parancsba adja
neked és nekem – hallod: nekem is! –,
mit a thébai nép már elfogadott: hogy
aki bátyánkért gyász könnyeit ontja,
vagy eltemetni merészeli, azt
megkövezeti, bárki legyen!

ISZMÉNÉ ■■■■ Iszonytató! Ezt nem teheti!

ANTIGONÉ ■■■ Megteszi. Jössz? Mindjárt kiviláglik,
milyen testvér vagy? És milyen ember?

ISZMÉNÉ ■■■■ Hova menjek? Mit tegyek ebben az ügyben?
Mit tehetek?

ANTIGONÉ ■■■ Segítesz?

ISZMÉNÉ ■■■■ Miben?

ANTIGONÉ ■■■ Ki kell mondanom?

Jössz öt elásni? Beszörni homokkal?

ISZMÉNÉ ■■■■ Nem azt mondtad, hogy tiltja a törvény?

ANTIGONÉ ■■■ Testvérünket, testünknek a véré
eltemetem, s ha cserben hagysz, egyedül,
de nem leszek árulója!

ISZMÉNÉ ■■■■ Mire jó ez a góg? Más hozta a törvényt,
másé a törvény szégyene is.

ANTIGONÉ ■■■ A szégyen enyém, ha szót fogadok.

ISZMÉNÉ ■■■■ Mi más tehetünk? A királyi parancsot
megsérteni bűn és ostobaság.

ANTIGONÉ ■■■ Aki élt, annak kijár, hogy a föld befődjé.

ISZMÉNÉ ■■■■ A király joga, hogy megóvja a jog hatalmát.

ANTIGONÉ ■■■ Még a király sem tilthat el attól,
mit meg kell tennem a vér jogán.

ISZMÉNÉ ■■■■ Ne feledd, testvér, milyen elhagyatottan,
és dicstelenül pusztult el apánk . . .

ANTIGONÉ ■■■ Nem én kísértem a száműzetésbe?

ISZMÉNÉ ■■■■ Vigasztalanul lengett a kötélén
anyánk, s amióta fivéreink megölték
egymást, egyetlen gondviselőnk a király!

ANTIGONÉ ■■■ Miféle király ő? Sorra kihullnak
a nála különbek, s ő marad itt,
nagyapánk, apánk, fivéreink helyébe
beszivárog, mint a víz – mindegy neki, hogy
milyen formájú edénybe löttyen!

ISZMÉNÉ ■■■■ Ez a vad gyűlölködés még bajba sodor!
Csecsemőkorunktól fogva csupán Kreon
nem tűnt el mellőlünk. Sose kérte számon
tőlünk szüleink bűnét, s eltűrte, hogy
felnövekedjünk. El ne feledd, hogy a víz,
noha nincs formája, s felveszi bármi alakját,
vasnál is erősebb: összenyomhatatlan –
hogy szeghetnének meg épp mi, magunkra hagyva
a királyi parancsot? Úgyse tudunk
szembeszegülni a férfiakkal,
hisz erősebbek, s őket szolgálja a törvény!
Parancsolhatnak még iszonyúbbat is!
Az Alvilághoz esengve fordulok majd
bocsánatért, hiszen csupán az erőszak
késztet a szófogadásra. Bolondság
lázadni, hogyha biztos a pusztulás.

ANTIGONÉ ■■■ Nem hívlak még egyszer, s ha magadtól
kínálkoznál, se kellesz. Légy ezután is
okos – én pedig eltemetem, s ha ezért
meggyilkolnak, legalább a halálom lesz szép.
Fekszem, mint szeretőmmel, boldogító
bűnöm társával, a föld alatt. Tovább kell
tetszenem ott lent, mint idefent, hisz
az árnyakhoz nem látogatóba megyek.
Téged e döntés nem kötelez. Ne fogadd meg

ISZMÉNÉ **ISZMÉNÉ** ezután sem az istenek parancsát.
Az isteni törvényt tisztelem én is,
de a lázadáshoz nincsen elég erőm.

ANTIGONÉ **ANTIGONÉ** Könnyű kifogás. Már indulok is, hogy
bátyám tetemére halmot emeljek.

ISZMÉNÉ **ISZMÉNÉ** Boldogtalan! Hogy féltém az életed!
ANTIGONÉ **ANTIGONÉ** Inkább magadat féltsd, és ne velem törődj!
ISZMÉNÉ **ISZMÉNÉ** Tartsd legalább titokban a tervedet,
senkinek el ne mondd, és hallgatok én is.

ANTIGONÉ **ANTIGONÉ** Eszedbe ne jusson! Indulj már, kiabáld ki,
még jobban utállak, hogyha tartod a szád!

ISZMÉNÉ **ISZMÉNÉ** Elemészt ez a láz! Remégsz! Eltorzul az arcod!
ANTIGONÉ **ANTIGONÉ** Így tetszem azoknak, akiknek tetszenem illik!
Élre ítéelve ne kelljen élnem
összeszorított penge ajakkal,
alacsony évek óljába rekesztve
kurta láncon, vert kutyaként!

ISZMÉNÉ **ISZMÉNÉ** Az elérhetetlent vágyva vadászod,
kivánok eszelen szerelemmel!

ANTIGONÉ **ANTIGONÉ** Nem adom fel céloim, csak ha elhagy erőm!
ISZMÉNÉ **ISZMÉNÉ** Az elérhetetlent üzni ostobaság!
ANTIGONÉ **ANTIGONÉ** Ha így beszélsz, csakugyan megutállak, és a
halott is utál majd. Hadd legyek
bolond, hadd bukjak a porba bolondul!
Nem várhat rosszabb, mint egy szép halál.
(Elmegy)

ISZMÉNÉ **ISZMÉNÉ** Menj, ha akarsz. A terved tébolyodott, de szeretve
tudom: te szeretsz helyesen.

(Bemegy a palotába)

KAR **KAR** (előre jön)
Ó felkelő nap! Villogva ragyogsz
Théba hét kapuján! Te aranyló
reggel tűz-szeme, látod,
mint fut a megvert
argoszi gyalogság,
páncél alatt rogyadozva,
s a lovasság, gyeplőt megeresztve
hogy iszkol el innen!

KARVEZETŐ **KARVEZETŐ** Polüneikész hozta nyakunkra e bandát!
KAR **KAR** Mint a királysas, széleseben lecsapott ránk,
önnön városa hét kapuját
döngette dühödten, istenek is
segítették, hogy visszaszerezze jussát!
Hisz minden második évben őt
illette a trón, így egyezett meg
öccsével, a hős
Eteoklésszel, ki halóporában is áldott!

KARVEZETŐ **KARVEZETŐ** Kreon is bízatta, hogy át ne adja hatalmát!
KAR **KAR** Így hát megszegte szavát Eteoklész,
de mikor befutottak az argoszi
harcosok, és a sokszekerű
Théba megingott, rengett hét kapuja,
őt is segítette néhány isten,
mert védte a várost, ahol született.

KARVEZETŐ **KARVEZETŐ** Két pártra szakadtak az istenek miattuk!
KAR **KAR** Végül azonban
igazságot tett köztük a fényes
Zeusz, egymás kiontott
véreben vonagoltak,
megfutamodtak a támadók,
és sűt a nap s gyönyörű jövő vár
Thébára, melynek királya végre Kreon!

KARVEZETŐ **KARVEZETŐ** Miatta az istenek sose csapnak össze!

KAR **KAR** A két testvér olyan daliás volt,
hogy majd belerokkant Théba!
A nagy ember gyakran nagyratörő,
befalja városainkat,
étvágya egyre növekszik –
az én királyom
ne legyen ragyogó, hogy
elbírja szemem,
hogy emberi képem mását
tiszteljem az arcán,
nekem Kreon kell,

KARVEZETŐ **KARVEZETŐ** béke, csend, nyugalom!
S az istenek áldott-jó közönye!
KAR **KAR** A győzelem eljött! Sokszekerű
Théba örülj és rojpad a táncot!
Töltsd meg a templomokat s feledd el
még ma, örökre
a háborút s a halottakat!
Az oltárokhoz táncolva vonuljunk,
dallal dicsérve
nagy Dionüoszt!

KREON **KREON** (fegyveresek kíséretében be) Théba tiszteletremél-
tő férfiai! Azért kérettelek benneteket ide, mert a
megrendült államnak szüksége van rátok! Az áru-
lás és a kishitűség már a pusztulás peremére
sodorta Thébát. Ti sokat próbált emberek vagytok
– szolgáltatók már Laiosz trónját, aztán fiáját, Ődi-
pusztét. Ennek szégyenletes bukása után sem pár-
toltatok el a királyi háztól, hűségteket megőriztetek
és felajánlottátok mindkét fiának. Mivel ezek az
éjszakai ostrom során lekaszabolták egymást, az
uralmat én vettem át, mint az elhunytak legköze-
lebbi férfi rokona, és az uralkodó család egyetlen
felnőtt tagja.

Köszönöm bizalmatokat. De hogy méltó vagyok-e
rá, arra csak akkor derül fény, ha majd hatalmam
gyakorlom is. Nem ismerhetjük senkinek az észjá-
rását, sem a szándékait, míg nem kerül olyan
magas posztra, ahol szabadon nyilatkozhat meg.
De ha ezt megteheti, akkor meg is kell tennie.
Gyáva az olyan ember, aki egy nép élén állva nem
meri valóra váltani döntéseit, mert fél, hogy ellen-
ségeket szerez, vagy barátokat veszít el. Aki bará-
taikat vagy rokonait többre becsüli hazájánál, az az én
szememben semmirekellő. Rám senki sem mond-
hatja, hogy hallgattam, ha népemet veszély fenye-
gette. Lelepleztem Ődipuszt, bár nővérem férje és
fia volt. Szembeszálltam unokaöccsémrel, Polüne-
ikésszel, bár erős argoszi hadsereg élén tört ránk.
Mindig az volt a véleményem, hogy csak hazánk
tarthat bennünket a víz felett, és hogyha jól kor-
mányozzuk, barátunk is lesz mindig elég.

Ezek az alapelveim arra készítetnek, hogy meghoz-
zam döntésemet Ődipusz fiainak ügyében. Halljá-
tok tehát: Eteoklészt, ki hazájáért halt hősi halált,
olyan tisztességgel temettem el, mint népünk leg-
jobbait. Bátyját, Polüneikészt azonban, aki számű-
zetéséből engedély nélkül s idegen hadsereg élén
tért haza, hogy lángba borítsa őseinek városát,
szétzúzza védisteneinek szobrait, és népét megölje
vagy rabságba döntse, Polüneikészt tehát – és ezt
már tudtára is adtam a népnek – sem eltemetni,
sem megsíratni nem szabad.

KARVEZETŐ **KARVEZETŐ** Már tudtára adtad?

KREON **KREON** Kuttyák és dögmadarak gyomra legyen a temetője.
Ez az én királyi akaratom. Mert a rosszat megkülön-
böztem a jótól. Csak annak hódolok, életében és
halálában is, aki jót tett a néppel.

KAR **KAR** Ragyogó királyom, nagy Kreon, tehát
így rendelkezél két rokonodról.
Döntésed nyilván végleges és erős,
köt engem, élőt, és a holtakat is.

KREON **KREON** Te felelsz azért, hogy parancsomat senki meg ne
szegje!

KAR **KAR** Helyeslem a parancsot, ámde szorongva:
ki hajtja végre? Újra csak én?

KREON **KREON** A tetemet nem neked kell őrizned.

KAR **KAR** Akkor hát tőlem mit követelsz?

KREON **KREON** Ne szánd meg azt, aki ellenszegül.

KAR **KAR** Miféle bolondot vonzana kínhalál?

KREON **KREON** Ez volna a sorsa, mégis akadnak olyanok, akiket
hamis számítás, valamiféle haszon reménye taszít
pusztulásba.

ÓR **ÓR** (be) Uram, uram, uram, ha azt állítanám,
hogy száguldtam hozzád s a futástól
fogyott ki belőlem a szusz, rútul hazudnék.
Meg-megtorpantam, két lábam gyökeret vert,

megfordultam, rákként araszoltam vissza,
s újra előre. Hányódott a viharban
a lelkem: „A pusztulásba rohansz, agyalágyult?”
Azután: „Ha nem rohansz s megelőznek,
akkor szorulsz igazán! A király,
az igazságos Kreon véresre botoztat,
s megnyúzat esetleg!” Ekképp, meghasonulva,
kurta utam szörnyű hosszúra nyúlt.
Végül is elhatároztam, hogy színed elé
járulok és elmondom, amit tudok, mert
erős a hitem, hogy semmi más
nem érhet utol, csupán a végzetem.

KREON Mitől rémültél így meg? Mit akarsz vagy nem akarsz elmondani?

ÓR Magamról előbb, és annyit csak, hogy nem én voltam s fogalmam sincs, ki a tettes. Engem büntetni sehogyse volna jogos.

KREON Szavaid mögé bújsz? Köntörfalazol? Miféle szörnyű hirt rejtegetsz előlem?

ÓR Nem rejtegetem, de még nem akar kijönni!

KREON Bökd ki gyorsan, aztán hordd el az irhád!

ÓR Már mondom is: valaki járt a halottnál, szomjas homokot szórt rá és felszentelte a rögtönzött sírt, ősi szokás szerint.

KREON Lehetetlen. Ki merészelt erre vetemedni?

ÓR Senkise tudja, uram. Sehol sincs ásónyom, kapavágás. Kőkemény a töretlen föld, kerék nem járta s a tettes elinalt, volt-nincs. A virradatkor szolgálatos őr ezt megmutatta s távra maradt a szánk a csodálkozástól. Nem fedte a holtat sír, csupán homokot hintettek rá, hogy az alvilági átok ne sújtsa szegényt. Keselyűnek és kutyának nincs nyoma, sértetlen maradt a test. Egymást okoltuk rémületünkben, aztán gyaláztuk, végül ütlegeltük is, mindenki gyanús volt és mindenki lerázta a gyanút magáról, esküdözött, hogy átmegy a tűzön, megmarkolja az izzó vasdarabot, csak hogy mielőbb kiderüljön: nem bűnös és nem cinkosa senkinek. Miután a szó-tengerben megfenekeltünk, elhangzott a javaslat, és mi rábólintottunk – nem volt ellene érvünk – s közben kivert a félelem veritéke. A javaslat úgy hangzott, hogy azonnal jelentsük azt, ami történt. Ám ki jelentse? Sorsot húztunk s persze hogy engem, szerencsétlent jelölt ki a végzet. Okos fületeknél ostoba szám se vidámabb: rossz hír hozója ne számítson soha jóra.

KAR Nem isten tette, király? Ez a kérdés nyugtalanít, amióta e szolga beszél.

KREON Egy szót se tovább, vagy móresre tanítlak! Téged, mindaddig tisztos öreget nevezzelek ostobának? Elviselhetetlen még a gondolata is annak, hogy az istenek pártolják ezt a halottat! Majd még díszsírba fektetik nemes tetteiért! Hiszen azért támadt ránk, hogy lángba borítsa templomaink oszlopcsarnokát, az áldozati adományokat, és feldúlja földünket, törvényeinket! Ki látott már olyat, hogy az istenek gonosztevőkkel paktáljanak? Az emberekkel persze másképpen áll a dolog. A mi városunkban is akadnak olyanok, akik morognak ellenem, elégedetlenül csóválják fejüket, természetesen titokban, és sehogysem akarják elismerni uralmamat. Most már nyilvánvaló: ők vesztegették meg az általam kirendelt őroket is! Mert az emberek közt annyi kárt semmi sem okoz, mint a pénz! Városokat hamvaszt el, kiűzi házukból és hazájukból a férfiakat, s még a romlatlan szívet is gyalázatos tettekre csábítja, megmutatja neki a bűnbe vezető utat, míg végül minden istentelenségre kapható lesz! De akit elzűleszt a pénz, az mind megkapja jutalmát! Én mondom, sőt meg is esküszöm rá: ha nem állítjátok

elém a tetem eltemetőjét, halállal sújtlak benneteket, de előbb még élve kiköttetem az összes őrt, míg nem derül fény a bűnre. Így aztán megtanulhatjátok, honnan miféle haszonra számíthattok, és belátjátok majd, hogy minden áron nem érdemes hajszolni a pénzt. A piszkos haszonvágy ugyanis több kárt okoz, mint maradandó előnyt.

ÓR Mondjak még valamit, vagy menjek el?

KREON Hát nem veszed észre, hogy mennyire terhemre van a locsogásod?

ÓR Füledbe hasít, vagy bántja a lelkedet is?

KREON Még azt is megvizsgálnád, hogy hol és mivel ingerelsz?

ÓR A tettes lelkedet sérti, én csupán bölcs füledet, nagylelkű uralkodó!

KREON Született szószátyár vagy!

ÓR Az meglehet – de semmiképp sem a tettes!

KREON Dehogynem! Pénzért eladtad magad!

ÓR Jaj nekem!

A bíró nem bír bölcsen itélni.

KREON Hát nem csak szaporítod – csavarod is a szót? Figyelmeztettek: ha nem kerítitek elő a gonosztevőt, akkor meglátjátok egykettőre, mi a kapzsóság bére! *(Bemege a házba)*

ÓR Nem volna rossz lefűlelni! De engem nem látsz itt többször. Azt se reméltem, hogy most meguszom. Hála az isteneknek! *(Elmege)*

KARVEZETŐ Mit nem mer az ember! Szembeszegül magas égi erőkkal, földi urakkal, az esztelen ösztönök áradatával, a rosszra s a jóra biztató ész sziréndalu csábításaival.

KAR Sok döbbenetes csoda van, de a legcsodálatosabb az ember! Szárnyas házakat épít s átszeli éjjel, míg tombol a szél, tajték-borítottan a tengereket! S a legősibb istenséget, a földanyát, ki el sose fárad, zaklatja imbolygó ekevassal, mely elé befogja évről évre az öszvért.

A könnyűszívű madarak seregét megfogja hurokkal, vadon élő állatokat s a tenger gyermekeit ravaszul bogozott hálóba keríti a gyorseszű ember. Csellel leigazza a hegyek közt kószáló vadakat, s lobogó sörényű lovakra, szilaj bikák betöretlen nyakára szorítja a jármot.

És a beszédet, a szellős gondolatok sokaságát kitanulta, államot alkot, tetőt emelve kivédi a zord égből leszitáló deret, felhőszakadást. Rajta semmi ki nem fog, mindent felfog, szabadon cselekszik. Csak épp a haláltól nem szabadulhat, noha gyógyírt lelt nehéz nyavalyákra.

A művészet s a tudás adományaival mértéktelenül megáldva csapódik hol a Rosszhoz, hol meg a Jóhoz. Ki tiszteli városa törvényeit, az istenek-adta jogot, azt nagynak tudja a nép. De lenézi azt, ki vakmerő akarattal

megsérti a törvényt.
Takarodjon a tűzhelyemtől,
szívemből is kitzasztom
a bűnözőt, aki erre képes.

Az Őr bevezeti Antigonét

KARVEZETŐ Felfoghatatlan kép gyötör – ó szemem,
ugye félrevezetsz,
nem Antigoné ez a lány?
Ó te szegény,
ó, nyomorult Ődipusz lánygyermeké, te,
csak nem voltál olyan ostoba, hogy
megszegd a királyi tilalmat?

ŐR Ó volt a tettes és mi tettenértük,
betemette a hullát és gondozta a sírt –
Kreon! Kreon!

KAR Kreon! Kreon! – Hogy fáj ez a látvány –
Kreon! Nagyr! Király! De rettenetes!

KREON *(kijön a palotából)*
Mi ez a lárma?

ŐR Jobb, ha az ember félve sem esküdözök,
mert fordul a kocka s megszegi esküjét.
Nem megfogadtam, hogy többé sohasem látsz,
mert nem akartam lenni a bűnbakod,
most mégis – mert öröm ért váratlanul,
minden egyéb gyönyörnél boldogítóbb –
itt vagyok esküm ellenére e lánnyal,
akit elcsíptem, mikor éppen díszítette
a sírt. A sorsra se kellett bízni, hogy
ki hozza eléd, hisz enyém ez a jó fogás!
Vedd át, uram, hallgasd ki, itéld el őt
tetszés szerint! De engem már ne sanyargass,
nem terhel a bűn, nem sújthat a büntetés!

KREON Jó, jó, de a lányt hogy fogtad el?

ŐR A következőképp: visszasiemtem
remegő lábbal, mert szörnyen megfenyegetté,
társaimmal a holttestről lesöpörtük
a port – már rothadt – s ott ücsörögtünk
a buckán, szél iránt, hogy meg ne gyötörjön
a hullabűz, s egymást okoltuk a vétkes
mulasztásért, miközben a nap-szekér
épp a fejünk fölébe érkezett
tikkasztó melegével. Ekkor a földről
forgószelel szökken fel az ég felé
poroszlopot lövell, megtépi a fák
koronáját, és betölti a tág lapályt.
Húnyt szemmel tűrjük az égiek haragját,
nagyokára a szél elcsendesül,
ahogy jött, hirtelen, s kinyitva szemünk
meglátjuk a lányt! Ott áll, sivítva jajong,
kétségbeesve, mint a madár, aki
fiókáit nem leli fészke alján.
Felszelve fejét hangos panaszra fakad
a csupasz test láttán, s átkot üvölt azokra,
akik kitakarták. Eltikkadt homokot hoz
két tenyerében, s újra beszórja a holtat.
Szépmívű ércancsót magasra emelve
önti a testre tej-bor-méz-italát.
Mi látjuk, rárohanunk, egy perc alatt
lefüleljük – és ő még csak meg sem ijed.
Ráolvassuk előbbi tettét, aztán
a mostanit is – egy szóval sem tagad.
Őröm fogott el, de persze bánat is,
mert jó a csávából kimászni, de rossz
bajba keverni azt, aki drága nekünk.
Mindazonáltal semmi sem eshet olyan
nagy súllyal a latba, mint az életem.

KREON Mit ácsorogsz ott, leszegve fejed? Tagadsz, vagy
beismered, hogy megszegted törvényemet?

ANTIGONÉ Dehogy tagadom – nincs mit tagadnom ezen.

KREON *(az Őrhöz)* Hordd el magad, menj ahová akarsz,
felmentlek a vád alól.

Az Őr el

Felelj röviden kurta kérdésemre: tudtad, hogy
tilosban jársz?

ANTIGONÉ Természetesen. Nyilvánvaló volt.

KREON És te semmibe vetted a törvényemet?

ANTIGONÉ Hogyne, hiszen nem Zeusz hirdette ki és
a holtak istene sem szoritotta ránk
e törvény jármát. Semmiképp se hihettem,
hogy földi rendeleted leigázza
az istenek sose változó, iratlan
parancsát. Nem ma, nem is tegnap született ez,
senki se tudja, mikor. Nem akartam
meghunyászkodva az emberi gőg előtt
bűnössé válni az istenek szemében.
Hogy meg kell hálnom, tudtam nélküled is –
ha időnek előtte, az nekem nyereség.
Annyi csapás és kín után a halál
kedves ajándék. Percre se nyugtalanít
a saját sorsom. De ha szótlannul elviselném,
hogy anyám fia rothad eltemetetlen,
az jobban fájna, mint a te büntetésed.
Ha bolondnak látnál, azt bizonyítanád csak,
hogy ostoba vagy s minden szavad ostobaság.

KAR Elvetemült, mint apja – olyan csökönyös,
hogy semmi csapás nem hajlíthatja meg.

KREON Jegyezd meg: legkönnyebben éppen a túlon túl
merev jellem török meg, és a legkeményebb acél is
megreped, ha túl keményre edzik. A vadlovakat
pedig kurtára fogott kantáron szelidítjük meg.
Alattvalóhoz nem illik az efféle gőg. Már akkor is
példátlanul pimasz volt ez a lány, amikor meg-
szegte törvényemet. Bűnét most még azzal is
tetézi, hogy gúnyosan hengeg vele. Ha ezt is
elnézem neki, akkor ő a férfi és én haladéktalanul
női ruhába bújok!

A Kar nevet

Bár nővérem szülte a világra, és a vérrokonság
legfőbb védnöke maga Zeusz, eltörlöm a föld
színéről, mégpedig hűgával együtt, hiszen az
imént jelentették nekem, hogy együtt súgtak-búg-
tak, nyilván ezt a gaz törvényszegést főzték ki
együtt. Hozzátok ide őt is! Az előbb bent láttam a
házban őrzöngeni. A rejtett bűnt így vallja meg
olykor a lélek! De még jobban utálok azt, aki
erényes mázba vonja be aljas tettét, amikor rajta-
kapják.

ANTIGONÉ Mást is kérsz tőlem, vagy csak az életemet?

KREON Csak az életedet, hiszen nincs is egyéb javad.

A Kar nevet

ANTIGONÉ Akkor mire vársz? Ahogy én viszolygok attól,
amit beszélsz, beszélhetsz, beszélni fogsz,
úgy ingerelhet téged az én szavam.
Mégis mitől lehetne nevem dicsőbb,
mint attól, hogy betemettem bátyám
holttetemét? Ezek is tanusítanak,
ha nem ülne fehér szájukra a félelem.
De jó a zsarnoknak: csakis ő
mondhat s tehet mindent tetszése szerint.

KREON Thébai nincs még egy, aki így beszél.

ANTIGONÉ Mert félnék, hogy kivágod a nyelvüket.

KREON Nem szégyellsz fellázadni így, egyedül?

ANTIGONÉ Nem szégyen az, hogy bátyámat szeretem.

KREON S akit megölt, nem bátyád volt-e az is?

ANTIGONÉ Dehogynem: egy apa nemzett, egy anya szült.

KREON Mért kínozod akkor, gyilkosát becézve?

ANTIGONÉ E kérdést hallva ő maga vetne meg!

KREON A bűnöst nem vele együtt gyászolod?

ANTIGONÉ Nem rabszolgám, de bátyám fekszik a porban!

KREON Az egyik védte, a másik dúlta hazáját.

ANTIGONÉ Az árnyakat egyenlő jogok illetik meg.

KREON Tisztelheted úgy a Rosszat, mint a Jót?

ANTIGONÉ S ha az Alvilágban más a szokás, a szabály?

KREON Gyűlölöm ellenségem, még ha halott is!

ANTIGONÉ **1111** Én nem gyűlölni – szeretni születtem e földre.
KREON **1112** Akkor tűnj el e földről és odalent szeress!
Rajtam, míg élek, nő nem uralkodik.

Isménét kivezetik a palotából

KAR **1113** Nővéri könnyeket ontva
Isméné jön ki a házból,
pirosló, nedves
arca fölött
szemöldöke éjszinü felhő.

KREON **1114** Te kígyó! Bekúsztál a házamba és belémmartál!
Gyanútlanul két árulót neveltem önmagam ellen!
Felelj: segítettél eltemetni a bátyádat, vagy hajlandó vagy-e esküvel tagadni, hogy részed van ebben a bűnben?

ISZMÉNÉ **1115** Együtt követtük el. Dehogyan tagadom.
A bűn közös és közös a büntetés is.

ANTIGONÉ **1116** Nincs semmi közösség! Ehhez nincs jogod!
Ha előbb magamra hagytál, most se kövess!

ISZMÉNÉ **1117** Mert bajba kerültél, éled bennem a vágy,
hogy a szenvedés vizén együtt hajózzunk.

ANTIGONÉ **1118** Az Alvilág jól tudja, ki volt a tettes.
Nem szeretem, ki csak szájalva szeret.

ISZMÉNÉ **1119** Méltó hadd legyek arra, hogy veled együtt
békítgessem a holt testvért odalent.

ANTIGONÉ **1120** Nem tűröm, hogy kövess a halálba. Eddig
féltetted a bőröd, utólag hős ne légy.

ISZMÉNÉ **1121** Mit ér az életem, ha te elhagysz?

ANTIGONÉ **1122** Faggasd Kreont, hiszen eddig is őt követted.

ISZMÉNÉ **1123** Bárcsak javadra válna, hogy így gyötörsz.

ANTIGONÉ **1124** Nekem fáj, hidd meg, ahányszor bántalak.

ISZMÉNÉ **1125** Mit tehetek még érted? – Válaszolj!

ANTIGONÉ **1126** Kérlek, legalább te mentsd meg az életed!

ISZMÉNÉ **1127** Nem oszthatom meg a sorsod semmiképp?

ANTIGONÉ **1128** Választottunk: te az életet, én a halált.

ISZMÉNÉ **1129** De emlékszel, hogyan óvtalak akkor is?

ANTIGONÉ **1130** Téged majd itt dicsérnek, engem amott.

ISZMÉNÉ **1131** Vétkeztünk mind a ketten ezek szerint?

ANTIGONÉ **1132** Nyugodj meg: élsz. De az én lelkem halott
régóta, s a holtakat szolgálja csupán.

KREON **1133** Az egyik lány mindig bolond volt, a másik pedig
most vesztette el az esztét.

ISZMÉNÉ **1134** Kit átok sújt, az könnyen megzavarodhat.

KREON **1135** Rád ez nem áll, hiszen te magad kerested az átkot.

ISZMÉNÉ **1136** Mert nincsen kedvem élni, ha ő nem él.

KREON **1137** Kiről beszélsz? Róla? De hiszen ő már nem is
létezik.

ISZMÉNÉ **1138** Meggyilkolod őt – fiad menyasszonyát?

KREON **1139** Más földet is találhat magának a magvető.

ISZMÉNÉ **1140** Ilyen összeillő párra sehol se lelsz.

KREON **1141** Meg kell óvnom a fiamat attól, hogy rossz asszonyt
vegyen el.

ANTIGONÉ **1142** Ó drága Haimon, téged is mocskol apád!

KREON **1143** Torkig vagyok veled, és a nászoddal is torkig
vagyok!

ISZMÉNÉ **1144** Saját fiadtól hogy rabolhatod el?

KREON **1145** A halál választja el őket egymástól, nem én.

KAR **1146** Úgy látom, bölcs döntésed végleges:
a lánynak halnia kell. Noha szánom
szép fiatalságát, magam is
úgy vélem: a törvény mindennél előbbre való.

Bámullak, nagy király, hogy a városért
a kiontott vér átkát magadra veszed,
s az engesztelhetetlen, bosszura éhes
holtak gyűlöletét is vállalod.

KREON **1147** A halottaktól nincs okom félni, ha az élők boldogan
élnék törvényem napja alatt.

KAR **1148** Királyok sorsa: áldozat, kockavetés.

KREON **1149** Ne vedd le rólok a szemed, míg visszajövök. Most
föltöttebb bátraknak látszanak, de még a legbátrab-
baknak is inukba száll a bátorságuk, és szökni
akarnak, mielőtt meghallják a halál szuszogását.
(*Bemegy a palotába*)

KAR **1150** Irigylem azt, aki balsorsot sosem ismert!
Mert akit egyszer felkeres, ahhoz

újra meg újra visszatál.
Mint amikor feldúlja fenéki
a thrák orkán a tengereket,
s felbolydul a sár sötéten,
felszínre tör s a partra sírva kicsap.

Théba királyi háza: a múlt
mily mélységéből tör fel az átok,
mely téged emészt, iszonyú bűnökre
bűnhődést küldve, rettenetést.
Amióta e ház van uralmon,
dúl az erőszak, ömlik a vér,
senyved a nép, hite sincs már,
tombol a pestis, az árulás
otthont talált itt,
a jövő a Semmibe hátrál,
a bölcs apa, hogy ne lássson,
kiszúrja szemét, felesége
kötélen leng és hős fiai
egymást kaszabolják. Végül
megcsillan még a remény:
két zsenge fácska nő ki
a vér-fertőzte cserépből
a nép öröme, de máris
lecsap törzsükre a fejsze.

Kreon fegyveresekkel kilép a palotából

KARVEZETŐ **1151** Aki élni akar, ne üzze
a ürge reményt, mert
nyomába szegül s utoléri
a még sebesebb csalódás.

KAR **1152** Aki élni akar, különösképp
az eszére vigyázzon,
mert aki ezt elveszti,
az rossznak látja a jót,
s bárhogy is ágál, vesztébe rohan.

Haimon be

Jön Haimon, nézd, a fiad,
az egyetlen, aki megmaradt még,
legifjabb sarjad – csak nem a rémület
kergette eléd, hogy el ne veszítse
Antigonét, a menyasszonyát?

KREON **1153** Mindjárt megtudjuk. Még jósra sincs szükségünk
ehhez.

A Kar nevet

Mondd csak, fiam, azért jössz, hogy tombolj a
menyasszonyod miatt, vagy hogy biztosíts szere-
tetedről, bármit teszek is?

Haimon nem látja Antigonét és Iszménét, akiket már körülfogtak a fegyveresek

HAIMON **1154** Számíthatsz rám, apám. Te irányíts,
bölcs útmutatásaidat megszívelem.
Nincs az a nász, mely fontosabb lehet,
mint hogy királyi apámnak szót fogadjak.

Antigoné felsikolt, áttör a fegyveresek gyűrűjén, és berohan a palotába. Iszméné követi

KREON **1155** Maradj is hű, fiam, ehhez az alapelvhez. Hiszen a
férfi azért alapít családot, hogy gyermekeivel
együtt gyűlölhesse a közös ellenséget és szeret-
hesse a közös barátot. Aki azonban engedetlen
kölyköket nevel, az magának szenvedést okoz,
ellenségeinek pedig örömet. Ezt akkor se felejt-
sd el, fiam, ha beleszeretsz valakibe. Ha rossz asz-
szonyt veszel el, még az ágyban, mellette fekszik
kilel a hideg. Legfájóbban az a sebed sajog, melyet
neked-kedves kéz ütött rajtad. Vesd ki őt a szíved-
ből, hiszen ellenséged! Menjen le az Alvilágba, ott

keressen új kérőt magának. A városban egyedül ő tagadta meg nyíltan a parancsot. Szegjem meg a szavam a nép előtt? Nem! Kivégeztetem. Hadd menjen panasza Zeuszhoz! Ha eltűröm, hogy egy rokonom fellázadjon, akkor mit fog magának engedni a nép? Ha saját portámon nem tartok rendet, szétesik az állam is! Én szolgamód követem a törvényt, így lehetek csak jó uralkodó, ahogy vezérnek is csak az lehet kiváló, aki közönséges harcosként áll helyt a dárdák záporában. Ő viszont megszegi a törvényt, ráadásul parancsolni akar a parancsolójának. Dicsérjem meg ezért? Akit a nép maga fölé választott, annak engedelmességgel tartozik, még akkor is, ha nincs igaza. Mert a fejtelenségnél el sem képzelhető nagyobb baj: ez zilálja szét az államot, a családot s a harcmezőn a hadrendet! Ezért kell felsorakozni az e célra választott férfi mögé, aki megvédi az államot. Hová jutnánk, ha egy nő előtt hajlonganánk?

KAR Nem a lanyha megszokás szava szól belőlünk, ha támogatunk: igaz minden szavad. Aki ellenük izgat, nem közénk való. Nem érdemel kenyeret, levegőt.

HAIMON Az istenek legfőbb adománya, apám, az ész. Nem mondom, és nem is mondhatom, hogy nincs igazad, de talán másoknak is jutott az igazságból. Én megtehetem, hogy kifüleljem, épp a te érdekedben, mit suttog a köznép, mit helyesel és mit kifogásol. Előtted hallgat, okkal ügyel, hogy fel ne dühítsen, de én meghallom itt is, amott is, hogy mennyire szánja a város a lányt, a nők között a legkitünőbbet, mert áldozatáért hálnia kell. Nem hagyta a harcmezőn temetetlen édes bátyját, hogy a dögkeselyűk s a kóbor ebek falják fel, ezért

– ezt súgja a nép – nem kínhalál jár, de – mint mondják – arany jutalom. A te boldogságod, apám, mindennél előbbre való a szememben. A gyermek leginkább apja javának örül, s az apát is a gyermek jó sora boldogítja. Csak azt ne hidd, hogy rajtad kívül a földön mindenkinek hibásan jár az esze. Mert aki azt hiszi, hogy sose téved, és csak az ő szava, szelleme szabhat irányt, arról kiderülhet az is, hogy üresfejű.

KREON Üresfejű? Jól hallom? Azt mondtad, hogy üres a fejem?

HAIMON Nem rólad szólok: általános igazság, hogy az ész nem előjog, és okos ember mástól tanulni nem restell. A téli folyó megduzzadt árja kitepi a földből a makacs fát, ámde a hajlós törzsű vigyázva megmenti magát és gyöngye ágait is. S ha a szélben a kormányos csak húzza-feszíti a vitorlát, és sosem enged utána, hamar farát mutatja az égnek a roncs hajó. Szelidülj meg, apám, engedj a jó tanácsnak! Bár még fiatal vagyok, ne bánd, ha kimondom: legmagasabbrendű a tökéletes bölcs, de fehér holló az ilyen s mi, többiek, rászorulunk a jószándéku tanácsra.

KAR Uram! Fiad modorát mi sem helyeseljük, de amit mondott, azon érdemes eltűnődni, mindketten nagyszerűen beszéltetek.

KREON Úgy? Tehát ez a zöldfülű ifjonc oktasson ki engem, tapasztalt embert arról, hogy mi ésszerű és mi nem?

KARVEZETŐ Ezuttal is hozzád pártolt az igazság, mi csak azt mondtuk – tán helytelenül – fiadról, hogy érdemes beszélt, de nem oktanul.

HAIMON Ne ifju koromra tekints, apám, de magára az ügyre, amelyről most vitatkozunk.

KREON Miféle ügy, hogy véded a lázadót?
HAIMON Gonosztevőért még soha szót nem emeltem.
KREON Az a tébolyodott lány nem gonosztevő?
HAIMON A thébai nép egyhangú válasza: Nem!
KREON Törvényhozó hatalmam függjön a néptől?
HAIMON Most te beszélsz úgy, mint egy zöldfülű ifjonc!
KREON Ki uralkodik Thébában: erre felelj!
HAIMON Nem állam az, mi csupán egy emberé.
KREON Ki birtokolja királyi jogon, ha nem én?
HAIMON Sivatagban uralkodj – ott egyedül teheted.
KREON Egy húrton pendül a növel, nem vitás.
HAIMON Csak nem vagy nő? Hiszen érted érvelek.
KREON Szembeszállsz az apáddal, semmirekellő?
HAIMON Csak a törvényt védem, amit te lefitymálsz.
KREON Az én szememben szent a királyi jog.
HAIMON De a lenti istenek ősi jogára fütyülsz!
KREON Hogyan elzüllöttél, báb vagy a nő kezében!
HAIMON Zsarnok apának bábja mégse leszel!
KREON Minden szavad csakis érte verekszik!
HAIMON S érted, magamért meg a siri istenekért!
KREON Asszonybolond, nekem te ne hízelegj!
HAIMON Beszélni tudsz, de más szavára süket vagy.
KREON Nem él az a nő addig, hogy elvehesd.
HAIMON Ha meghal, más is – meglátod – vele pusztul!
KREON Hogyan? Te pimasz! Fenyegetni merészelsz?
HAIMON Téged fenyegetlek? Ennyire eltompultál?
KREON Kongó fejedből merjen ész az apád?
HAIMON Csak apám ne volnál, kimondhatnám: egy lódarázs

KREON értelmesebben zümmög, mint te beszélsz. Csakugyan? Nos jó: a gúnyt, a szidalmakat megtorlom, esküszöm! Hozzátok elém a gyalázatos nőt! Vőlegénye előtt pusztítottam el, haladéktalanul!

Fegyveresek bemennek a palotába

HAIMON Csak ezt ne reméld! Hiába szeretnéd megölni előttem! Elmegyek és többé sose látsz! Marad itt barátod, ki tűri, élvezi tébolyodat! (EI)

KAR Olyan dühösen rohant el, nagy király! Mögötted állunk, ámde nyugtalanul, mert ki tudja: a felbolydult, fiatal szív, ha elvadul, mire képes?

KREON Bárhova, bármibe hajtja a gögje, a két nővért nem mentheti meg.

KARVEZETŐ Valóban mindkettőre halál vár?

KREON Csak a bajkeverőre – jó, igazad van.

KAR S miféle halált látsz megfelelőnek?

KARVEZETŐ Hallhattad: megkövezés az ítélet.

KREON Nem. Dehogyan. Jobbat tudok ennél.

Zárják be élve szikla-üregbe, ember-nem-járta vidéken, annyi étellel, hogy ne érje a várost a vérvád átka. Ott könyöröghet néhány napon át az Alvilág urának – hisz jobban imádtá, mint az égieket –, hogy vájja ki végre. Szavamra belátja előbb-utóbb, hogy a Holtak Istene álmos, és nem viszonozza szerelmét.

A Kar néhány tagja nevet. Kreon bemegy a palotába

KAR Erosz, te legyőzhetetlen, mit megkívánsz, a tiéd lesz! Lányok szelid arcán hálsz éjszaka és tengereket csókolsz tarajosra, felversz paraszti tanyákat. Nem szökhet előled isten, se kérész-életű ember, megfosztod mindet esztétől.

Azt is, ki eddig igaz volt, bemártod a bűnbe. Most is, lám, az apát s a fiút

egymásra uszítod.
Győz a menyasszony szép szemének
vagyakat-ébresztő ragyogása.
A Jog trónjára a Vágy ül.
A család meg az állam érdeke mind
szétolvad Aphrodité mosolyától.

Antigonét elővezetik a palotából

Most még én magam is
áthágom a törvényt,
siratva a bűnös Antigonét,
ki az összes élők
közös nászágya felé megindul.
ANTIGONÉ Nézetek énrám, Théba férfiai,
ahogy nekivágok a végső útnak.
Még látom – utolszor – a nap sugarát,
s azután soha többé!
A halál ura élve terel
sötét birodalma felé,
nászdal nem ünnepel engem,
a pusztulás jegyesét.
KAR Dicsőségtől koszorúzva haladsz
mégis a gyászteli úton,
mert nem lapuló nyavalyák és
nem a kard dühe ölt meg,
saját törvényeidet követed,
mint senki e földön,
így mész a halálba, önként,
s már életedben isteni hír koszorúz.
ANTIGONÉ Gúnyoltok? Hogyan önként?
A saját törvényeimet követem?
Nem a zsarnoki önkény öl meg?
S ti bólogató, lesütött szemű szolgák,
nem vagytok a gyilkos cinkosai?
Csakis én okoztam a vesztem?
Mért nem fogtátok pártomat és
mért nem dicsértetek örült
királytok előtt, hogy
ne küldjön örök homályba?
KARVEZETŐ Látod: még most is lázadozol –
nem a tettet – a gőgöd okozza halálot!
Dicső, de konok lány, kövesd a tanácsom,
s készítsd fel lelked az útra!
ANTIGONÉ Sokszekerű hazám vagyonos
polgárai, Théba
szent forrásai, árnyas
ligetek, tanusítsátok, hogy
milyen siratlatlanul haladok
jogtalanul kiszabott jog alapján
példa nélküli sírba!
Ó, én nyomorult,
kilöknék az éjbe az élők,
s be nem fogadnak a holtak!
KAR Az igazság istenasszonyának
megostromoltad a trónját –
az égiek éppúgy büntetik ezt,
mint hajdan apádat.
ANTIGONÉ Feltéped legmélyebb sebemet,
még ezzel is keserítesz?
Most kell eszembe idézned a rémes
násznyoszolyát, hol apám
anyjával – anyámmal! – egybevegyült?
Most, mikor indulok átok alatt,
násztalanul, boldogtalanul?
Mért nemzettél, fivérem-apám,
olyan ágyban, amely
halált küld rám halálot után is?
KAR Halálotért nem apád felelős –
nem tűrhetsz égi se földi
hatalom, hogy dölyfösen kinevessék –
magadra vess, ha megölnek.
ANTIGONÉ Megsiratatlan és szeretetlen,
férjtelenül vonszolnak az éjbe.
Nem nézhetek, én nyomorult, soha többé
szentséges szemébe a napnak,

s barátom sincs, aki könnyeket ejtene értem.
KREON *(kilép a palotából)* Ha siránkozással meg lehetne
úszni a halált, akkor most hallgathatnánk ezt itt vég
nélkül, örök időnkig. Vigyétek el gyorsan, sírbar-
langjába, ahogy parancsoltam, s hagyjátok magá-
ra. Ott eltemetve haljon meg, vagy ha tud, akkor
tőlem akár élhet is. Nem szennyezzük be kezünket
ennek a szűznek a vérével, csak ahhoz ragaszko-
dom, hogy ne süssön ránk ugyanaz a nap.
ANTIGONÉ Ó földalatti nászi szobám, szeretettel
fogadj! Odalent hiánytalanul
összegyűlt, aki drága volt a szívemnek –
köztük is én halok meg a legkeserűbben,
mert alig éltem és sose voltam boldog.
Csak azt remélem, hogy szeretőn fogadnak
szerencsétlen szüleim s bátyám Eteoklész,
mert amikor meghaltak, mind a hármat
én mosdattam meg és halotti ruhát is
én adtam tetemükre, s én áldoztam a sírnál.
S téged is én temettelek el, Polüneikész,
szolgálatomért a jutalmat most veszem át.
Kreon tovahurcoltat, befalazza örökre reményem,
hogy násznyoszolyám, férjem s majd gyermekem is le-
Még sértettem bármilyen isteni törvényt?
Mért hagynak cserben az istenek is? Miképpen
néztek fel rájuk, hogyha gonosztevővé
épp jámborságom avat, s ők tűrik e szörnyűséget?
Ha az égiek így akarják, jó, belátom:
Bűneimért lakolok. De ha büntelenül halok meg,
keljen fel ellenetek holtából az eltemetetlen,
átkos földeteken s még bennetek is rohadozzon,
lakmározzon a szíveteken, míg abba a mélybe
hulltok, amelybe jogtalanul letaszítottok engem.
KAR Még egyre dühöng és sérteget is!
KREON Ha tovább késlekednek az örök, akkor lesz okuk
jajgatásra!
ANTIGONÉ Most már a halál közeléből
ront rám a szavad!
KREON Jobb, ha felhagysz a reménnyel. Ítéletemet végre-
hajtják, mégpedig szó szerint.
KAR S ha megfogam átka, nagy király?
KREON Ugyan már. Az istenek tudják, hogy aki az állam
törvényét lenézi, fittyet hány előbb-utóbb az ő
parancsaiknak is. Vagy neked más a véleményed?
KARVEZETŐ Dehogyan. Megszántam a lányt egy pillanatra,
de belátom, hogy nem ítélezhetsz okosabban.
KREON Nemsokára újból kijövök közétek. Nem akarom itt
találni. *(Bemegy a palotába)*
ANTIGONÉ Ó Théba városa! Híres
őseim istenei!
Már elhurcolnak, nincs haladék,
nézettek énrám, tisztességes thébaiak,
hogy szenved, és milyen ocsmány férfiatól,
jó tette miatt a királylány.
KARVEZETŐ Gondolj a szépalakú
Danaéra, leányom:
ércből kalapált sír
zárta el őt is az isteni fénytől.
Nem is nagybátyja, de tulajdon apja
ítélte el így!
S mégis méhébe fogadta Zeusz
arany magvának esőjét.
KAR Ki tudja, mit hoz a végzet?
KREON Készítsd fel kerted, Antigoné,
hátha megöntöz az isten.
KARVEZETŐ Olyan hatalmas a végzet,
hogy se a pénz, se a fegyver,
se a tengerrel dacoló
sötét hajók, se a bástya-erődök
nem bírnak övele szembeszegülni.
Ha jóra, ha rosszra
szán téged, úgyse tehetsz mást:
törődj bele, Antigoné!
KAR Sem a lázadás, sem a könnyek
nem óvnak a végzet ellen!
KARVEZETŐ Azt vártad volna, hogy érted

magunkra vadítsuk a sorsot?
A király hatalma ha gyengül,
a kard meg a törvény
kihull a kezünkből,
felfordul a város, az utcán
vadak és hullák üzekednek,
vagyonunkat elrabolják,
a csöcselék mulat asztainknál,
ágyunkba is belefekszik!

KAR Szánunk és megsiratunk majd,
de itt tovább nem időzhetsz.
Ha a végzet akarja,
majd kivezére a sziklaveremből.

Antigonét elhurcolják. Egy fiú bevezeti Teirésziászt. Kreon kilép a palotából

TEIRÉSZIÁSZ Kettőn jöttünk hozzátok, Théba nagyjai,
de a közös utat egyikünk látta csak.
A vak kövesse azt, akinek szeme van.
Hivatlanul jöttünk szokásunk ellenére.

KREON Mi történt, Teirésziász?

TEIRÉSZIÁSZ Mindjárt kihirdetem. Hallgass a jószavára.

KREON Nem mondhatod, hogy bármikor is semmibe vettem a bölcsességedet.

TEIRÉSZIÁSZ Ennek köszönheted, hogy virult városunk.

KREON Elismerem, hogy eddig minden jóvendölésed javamra vált.

TEIRÉSZIÁSZ Vigyázz! Egy hajszálon függ jó sorsod megint!

KREON Mi történt? Máris borsózik a hátam.

TEIRÉSZIÁSZ Meghallod mindjárt, mit mutatnak a jelek:

Ültem a lesen, ahol eddig mindig is,
minden fajta madár gyülekezőhelyén,
s egyszerre ismeretlen, kárógó ricsaj
csapott fülembe, szörnyű összevisszaság,
elárulták nekem a hangos szárnycsapások,
hogy szagatják egymást, véres csőrrel, karommal.
Szorongva megvizsgáltam, lobog-e a tűz
oltárunkon, de láng helyett csak szisszenő
parázsra leltem, és a combokból a zsír
a hamuba szivárgott, füstölt sisteregve,
magasra fröccsent az epe s a zsír alól
előbukkantak már a csontok, meztelen.
Ez a fiú mesélte el nekem, hogyan
ment füstbe, baljós jelek közt, az áldozat,
mert engem ő irányít, én mindenki mást.
Te hoztad városunkra ezt a végveszélyt,
mert megfertőzött minden oltárt, tűzhelyet
a hús, mit Ödipusz szegény, halott fiából
faltak magukba dögmadarak és kutyák.

Ezért nem kell az isteneknek áldozat
oltárainkról, ezért nem csap fel a láng,
s a madarak rikoitozása bajt jelez,
mert hullavért ittak. Gondold meg ezt, fiam!
Közös emberi sors, hogy mind tévedhetünk,
de jóvátétel a súlyos balfogás is,
ha nem zárkozunk el a jó tanács elől.
A csökönység csak tetézi a csapást.
Hagyd békén a holtat! Miféle győzelem
hullát kínozni, megölni másodsor is?
Érted beszélek, fogadd jó tanácsomat
jó lélekkel, hiszen csupán nyerhetsz vele.

KREON Ejnye, bölcsnek bölcse, egytől egyig mind rám
lövöldöztök? Hát céltábla vagyok? Még a látnokok
sem kímélnék. Azt hiszed, nem tudom, hogy ti,
beavatottak is régóta eladtatok engem? Kufárkod-
jatok, nem bánom, Szárdész kincseivel vagy India
aranyával, de azt a hullát nem temethetitek el! Még
ha Zeusz sasa csőre közé kapná, és felszállna vele
ura trónusáig, akkor sem állnék kötélnek. Azt hi-
szed, nem tudom, hogy isteneket nem indít meg az
emberi átok? Vésd az eszedbe, öreg, hogy még
nagy szellemek, tekintélyes jószok is rossz véget
érnek, ha szép szavakba burkolják kapzsiságukat!

TEIRÉSZIÁSZ Ó –
Gondol-e arra még ember egyáltalán –

KREON Most jössz megint a közhelyeiddel.
TEIRÉSZIÁSZ Hogy bölcs belátás minden kincsnél többet ér?
KREON És a hebehurgyaság, ugyebár, mindennél káro-
sabb.

TEIRÉSZIÁSZ E szörnyű nyavalya tesz mégis tönkre most.

KREON Nincs kedvem visszagaláznia látnokot.

TEIRÉSZIÁSZ Mi mást teszel, hazugnak mondva jóslatom?

KREON Aki jósnak csap fel, az hetet-havat összehord a
pénzért.

TEIRÉSZIÁSZ A zsarnok nem ravaszkodik, hanem rabol!

KREON Ha nem tudnád, a királlyal beszélsz.

TEIRÉSZIÁSZ Hogyisne tudnám: jóslatomtól vagy király.

KREON Jósnak okos vagy, de becstelen szándék vezet.

TEIRÉSZIÁSZ Rákényszerítesz, hogy kimondjam titkomat.

KREON Nem bánom, mondd ki, csak jutalomra ne számíts.

TEIRÉSZIÁSZ Ha rámhallgatnál, az volna a jutalom.

KREON Ez jól hangzik, de ne hidd, hogy szép szavakkal
vagy fenyegetésekkel léprecsalsz.

TEIRÉSZIÁSZ Figyelmeztetek: már nem sokszor futja be
örök körpályáját a nap gyors kocsija
s eljön a rémes óra, amikor saját
véredből áldozol holtat a holtakért.
Mert föld alá löktél a földről valakit,
eleven lelkét sziklasírba zártad el,
s egy halottat az istenektől elragadsz,
noha már nem tiéd, rendelkezél vele,
miattad rothad szenteletlen, sirja sincs.
Közelednek az istenek s az Alvilág
kegyetlen fúriái bosszuszomjasan,
és visszazúdíttják fejedre átkodat.
Majd meglátod, hogy pénzért jöttem-e ide,
ha nemsokára férfiak és asszonyok
jajongásától visszhangzik tág palotád,
mert visszatérnek Argoszból s máshonnan is
a katonák, akiknek apja, rokona
harcban esett el és most ott hever a porban,
a város falain túl, temetetlenül.
Jönnek az ellenszélben, pusztán szag után,
s lerontják Thébát, mert életre nincs joga
a városnak, melyben a halott nem talál sírt,
és hullabűz terjeng a tűzhelyek körül.
Felingereltél, és ezért – jó céllovó –
szívedbe lőttem nyílamat! Már ég a seb,
sajgásától nem szabadulsz. Gyere, fiú,
vezess haza, bosszantson inkább másokat,
úgyis felhagy e nyelvéléssel csakhamar,
és kedve ellenére megjön az esze.

A fiú elvezeti Teirésziászt

KAR Királyom! Rettenetes volt jóslata!
Noha láttam itt már árulást eleget,
pálfordulást és megcsalatást, de tőle
sose hallottam hazug jóvendölést.

KREON Én sem, és ez megzavar.

KAR Kreon, Menoikeusz fia, most vigyázz!

KREON Mit tegyek? – Na, beszélj bátran. – Igérem, nem
lesz bántódásod.

KAR Csak téged illet a döntés szent joga.

KREON Úgy döntöttem, hogy megfogadom a tanácsodat.

KARVEZETŐ Ha miénk lehetne a döntés szent joga,
ami képtelenség, hisz te vagy itt a király,
úgy döntenénk – de erre sosem kerül sor...

KREON Mondd már ki!

KAR Szabadítsd ki a szűzet a szikla-sírból,
s temesd el a bátyját, majd a többi halottat!

KREON Micsoda? Ebben is engedjek?

KARVEZETŐ Ne hallgass ránk, ha tiltja a bölcsességed.

KAR Akkor küldj haza minket,
végső búcsúra, szeretteinkhez!

KREON Hallgatók rád, ha már ennyire félsz. A végzet ellen
nem vehetem fel a harcot.

KAR Rohanj, ahogyan bírsz! Már közelednek
a fúriák, villámsebesen!

KREON Menj a lányhoz, én sietek a tetemhez.

KAR Mindkét helyre neked kell menned, uram –

KREON **██████████** semmit másra ne bizz! Nagyon siess!
Rendben van, indulok. Gyerünk, emberek, ragadjatok szekercét, szét kell zúznunk a sziklasírt. Magam oldom fel, amit kötöttem. Úgy látszik, akkor járunk el okosan, ha halálunkig tiszteljük a már elfogadott törvényeket. *(A szolgálóival el)*

KAR **██████████** Mámorok istene, nagy Dionüosz, messzire dörgő Zeusz fia, ó te mákonyrak, bornak, szent gyönyöröknek védszelleme, soknevű Bakchosz, a bakkhánszók anyavárosába, Thébába gyere vissza, hisz tiéd ez a város, és népe, a sárkányfog-vetemény!

Jöjj vissza menádjaiddal és nimfáiddal, a parton várnak az édes fűrtök, a dombon vár a borostyán. Jöjj hát, oltáraid és forrásaid is esdenek érted, s a thébai utcák, mihelyt bevonulsz, az örömtől fellobognak.

Önkívület istene, hozd tüzedet, már hamvad a lelkünk, néped a pusztulás peremén támolyog elhagyatottan, a bűn meg a bosszú játékszerként, de ha jössz a magas Parnasszuson és a tenger görgő habjain át, mindnyájan megmenekültünk!

Tüzet-lehelő csillag-seregek karát vezetve jelenj meg Zeusz isteni gyermeke, örült táncban, mámoros asszonyaiddal – Tudom, hogy jössz, felgyújtod a várost, elűzöd a pusztulás hadait mind a hét kapujából a halál küszöbén, az utolsó pillanatban!
(be) Ti thébai vének, tudtok-e bárkiről, akit jogosan szid vagy magasztal a város, míg kurta élete tart? A sors ugyanis felemelheti azt, ki a mélységben kucorog, s lelökheti könnyen az ormok vándorait. A látnok sem lát át agyafurt szövevényén.

HÍRNÖK **██████████**

Eurüdiké megjelenik a palota kapujában

Kreont például még az imént irigyeltem, győzött a csatában, megmentette hazáját, ő lett a király s királyi családja virult. Most vége örökre. Mert akitől az öröm búcsút vett, attól elvált élete is, meghalt, noha él. Töltsd színig kincssel a házad, s légy hadvezető, hatalmas uralkodó: a füst árnyéka sem ér ennél kevesebbet, hogyha vad önvád mérgezi álmaidat.

KAR **██████████** Milyen új csapás sújtott a királyi házra?
HÍRNÖK **██████████** A halál kaszabolt az élők bűne miatt.
KAR **██████████** Ki halt meg? És ki a gyilkos? – Válaszolj!
HÍRNÖK **██████████** Haimon halt meg, de gyilkosa is vele pusztult.
KAR **██████████** És ki a gyilkosa? Csak nem az apja, Kreon?
HÍRNÖK **██████████** Saját maga, ámde azért, mert apja is őlt.
KAR **██████████** Jóslatod, ó jós, szörnyű valóra vált.

Eurüdiké felsikolt és hátrahanyatlak

KAR **██████████** Nézzétek ott, a király felesége, elájult, Boldogtalan Eurüdiké. Hallotta a gyász hírt? Mióta állt ott? Mért állt ott? Mit akart ott?
KARVEZETŐ **██████████** Már ocsudik. Természetellenes nyugalommal rámmosolyog, de tág szeme mozdulatlan.
EURÜDIKÉ **██████████** Polgárok, most indultam volna Athéné szentélye felé, hogy megfürdessem a lelkem

imával, a záron még a kezem s e percben fülembé csapódik szörnyű beszélgetések, hadd halljam újra, mi történt: senkise féltsen: a szenvedést régen megszokta fülem.
HÍRNÖK **██████████** Drága királynóm, halld tanuvallomásom, az igazságból semmit sem hallgatók el. Mit ér a hazugság, hogyha lelepleződik egy óra alatt? Legjobb az igaz beszéd. A királyt sietősen a pusztára dombra vezetem, még ott feküdt, arccal lefelé, Polüneikész kutyamarta, csonka teste, undorító légytakaró borította. Előírásos imákkal engeszteltük az Alvilágot, szent fürdőben megmostuk a szörnyű torzót, majd friss olajágakból raktunk neki máglyát, s halmot emeltünk hamva fölé a thébai földből. Aztán a halál-menyasszony nászi szobája felé igyekeztünk – s hallja az egyik szolga, hogy a szenteletlen sírból hosszúra nyújtott jajongás tör ki – megy és jelenti urunknak. Ez futni kezd és csakhamar ő is hallja a titokzatos zokogást, mire rémületében vadul felüvölt: „Szegény fejem, ó jaj, végem, mint hogyha látnok volnék, érzem előre, hogy legszörnyebb ez az út lesz összes utam közt! Ez a hang fiamé! Hé, emberek, egykettőre széttörni a sziklát, bújjatok át a résen, s lessétek meg, a gyászkamráig előre hatolva, Haimon hangja-e ez vagy az istenek ámitása?” Erre benéztünk, s láttuk: egészen hátul, a boltozatról csüng le az árva királynő, drága anyagból szőtt öve rátekerült a nyakára. Haimon pedig átkarolja s üvöltve siratja menyasszonyát és meghiusult lakodalmat, s gyalázza apját. Ez meg látva, mi történt, előre szökken s rákiabál a fiára: „Elvette a gyász eszedet? Mit akarsz e veremben? Ó te szegény! Könyörgök, jöjj ki a fényre!” Most a fiú apjára mered, de nincs szava hozzá, arcon köpi, kardot ránt, odaszúr, de apja elugrik, erre dühében, úgy, ahogy ott áll, önmaga ellen fordítja a pengét, és mellébe mártja feléig. Aztán átfogja a szűzet erőtlen karral, hörögve zihál és szájából patakokban ömlik a vér, a fehér lányarcra özönlik. Halott a halottal – fekszenek egymás mellett, az Alvilágban ünneplik meg e nászt. E példa mutatja: semmi sem árthat annyit, mint hogyha eszünket veszítjük a szenvedélytől.

Eurüdiké bemegy a palotába

KAR **██████████** Mi ez? Mit csinál? Egy árva szót se beszél, csak megfordul s a házba visszasiet.
HÍRNÖK **██████████** Ez engem is elképeszt. Azzal magyarázom, hogy nem akarja a város színe előtt ontani könnyét. Bent, háznépe körében siratja fiát, gátlástalanul. Tudja, amit tesz, nem kell félteni őt.
KAR **██████████** Szerintem a túlmély hallgatás se kevésbé ijesztő mint a túl nagyhangú üvöltés.
HÍRNÖK **██████████** Gyerünk be a házba, hátha visszafogott fájdalom titokban véres terveket érlel. Mert ez a túlmély és ijesztő hallgatás baljós érzést vált ki belőlem is. *(Bemegy a házba)*

Kreon jön Haimon véres ruhájával

KAR **██████████** Itt jön a zsarnok, hozza elénk – ha mondhatom így – nyilvánvaló bűne bizonyosságát, hiszen ő, csakis ő egyedül felelős a kiirtott életekért.
KREON **██████████** Jaj, jaj, esztelen észkonok és halálos balfogása!

Közös fa ágai, nézd,
a meggyilkolt meg a gyilkos!
Mit tettem, mit akartam?
Jaj, jaj, gyermekeim közt
a legifjabb, ifjan
szakított el tőlem a végzet!

KAR [szószószószó]

Az istenekre ne háírsd,
amit egymagad cselekedtél!

KREON [szószószó]

Én voltam az örült, nem te!

KARVEZETŐ [szószószó]

Késő belátás kétszeresen keserű!

KREON [szószószó]

Jaj nekem, ó jaj,
későn tanulom meg a leckét,
egy isten ütése kábított el és így
sodródtam az útvesztőbe,
boldogságom letiporva,
jaj nekem, ó jaj,
mert kínok kinja az emberi kín!

HÍRNÖK [szószószó]

(*kijön a palotából!*)

Uram! Gyászod jele ott a kezeden,
s még nem tudod, hogy gyötrelmed kiegészült,
de észreveszed, ha belépsz palotádba.

KREON [szószószó]

Balsorsom még szörnyűbbre csigázható?

HÍRNÖK [szószószó]

Feleséged hű anyaként követte fiát:
ott hever és sebéből dől a sötét vér!

KREON [szószószó]

Jaj nekem, ó jaj!
Részvétlen halál kikötője!
Balsors hírnöke, mondd, mire jó
megölni a meggyilkoltat?
Mire kell a beszéd még?
Miféle halálos asszonyi sorssal
növeled körülöttem a romlást?

Kitárul a palota kapuja, látni lehet Eurüdiké holttestét

HÍRNÖK [szószószó]

Nézz oda! Már nem rejt a házad.

KREON [szószószó]

Jaj nekem! Itt a második örület!
Mi vár még rám, miféle halálok?
Fiam friss vére befesti kezem, de szemem már
szegény anyjának holt arcába mered!
Nyomorult fiam – ó! Nyomorult feleségem!

HÍRNÖK [szószószó]

Magába dőfte a pengét, összerogyott
az oltárnál, s mielőtt szeme fénye kilobbant,
jajongva siratta idősebb gyermekét,
Megareust, kit a város érdekében
– vagy mint feleséged mondta: hatalmi vágyból –
Teirésziász szavára – két hete sincs! –
halálba küldtél gyáván, képmutatón,
majd megsiratta Haimont és azután
megátkozott, mint két fia gyilkosát.

KREON [szószószó]

Jaj nekem, ó jaj!
Kiforgat a félelem önmagamból!

Mért nem rajtam hatol át
mindkét élével a penge?
Nem is egy halált
érdemlek bűneimért!

HÍRNÖK [szószószó]

Hát – szó ami szó – mindkét fiadért
megátkozott, ahogy ezt már említettem.

KREON [szószószó]

Jaj nekem! Én egyedül,
csakis én vagyok itt a bűnös!
Boldogtalan asszony! Téged is
az én dühöm ölt meg!
Könyörgök, vigyetek már!
Semmi vagyok vagy még kevesebb!

KAR [szószószószó]

Maradj, hogy végre szemedbe mondjam,
amit eddig rejtegettem,
hogy túlélhessen uralmadat:
kicsi gyilkos voltál, nagy hatalommal.

KREON [szószószó]

A végzet szörnyű kezében
ki nem kicsi bűnös?
Én csak szófogadó, kezes eszköze voltam!
Mindazonáltal

megkeserült vén számban az étel,
a végzet bűneiért is
lakolni szeretnék,
engedjétek át a halálnak.

KAR [szószószószó]

Hiába parancsolsz, kérsz, könyörögsz
megírva a sorsod – nem menekülhetsz.

KREON [szószószó]

Fogjatok el! Könyörgök, öljetek meg!

KARVEZETŐ [szószószó]

Majd dönt felőled az erre illetékes.

KAR [szószószószó]

Nem, nem ölünk meg,
élj ép elmével az emberi kor
végső pereméig,
hogy lásd, mit csináltál,
s munkád gyümölcseit élvezd!

KREON [szószószó]

Mért nem tudok végezni magammal!

KAR [szószószószó]

A hullák bűze eloszlik,
fellelegezhet a város,
de bűneid, eltemetetlen,
még rohadoznak bennünk!
Hiába a bölcs belátás,
a józanság meg a vénség,
ha a törvény esztelen és
tombol a dölyf meg az önkény!

KREON [szószószó]

Leglább vigyétek el innen
a céltalan embert!
Se halottaimat ne kelljen
látnom, sem az élők arcát,
mert amihez csak nyúltam,
rosszul ütött ki,
s kibírhatatlan a sorsom!

Kreont elvezetik